

върху дебата относно модернизацията, върху причинно-следствените връзки за непълнокръвното ѝ осъществяване. Но в тези над 107 възрожденски периодични издания българският елит, въпреки вариантите в пътищата, средствата, съюзниците, проявява афинитет като към „мостра“ за нашата модернизация към управленските модели на Белгия, Великобритания, Италия, Прусия (Германия), САЩ Франция, Холандия, Швейцария²³. Откриват се съпадения между държавническите и образователните модели, които лансира журналистиката ни. Модерният национализъм като идеологическа доктрина синхронизира училище и периодичен печат. Единственият форум, който балансира модернизационните програми в образованието, отново е пресата. Прословута е крилатата фраза на Славейков: „Двата крака на един народ са училищата и вестниците.“²⁴

Марко Балабанов²⁵ чрез в. „Век“ (Цариград, 1874-1876) се стреми да лансира критерии, спрямо които да измерва степента на действителна модернизация в Османската империя. Един от тях е свободата на печата - затова премахването на пречки пред нея е сред приоритетите на вестника.

Първият ни задълбочен журналист-международник е първият стратег на националната ни революция Георги С. Раковски. Той е търсен от чуждестранни наблюдатели, изследователи на Балканите, като експерт, като дипломат и като публицист - известни са контактите му с гърци, със сърби, с черногорци, румънци, мисиите, които изпълнява като посредник между балкански народи. Бих искала да акцентирам обаче върху стремежа му да включи българите в комуникационното пространство на Европа. За тази цел той пръв се захваща с пропагандата на чужди езици в нашата периодиката²⁶ - от 16 брой на „Дунавски лебед“ (Белград, 1860-1861) започва да публикува адаптирани текстове на френски (езикът на тогавашната дипломация) за чуждестранни читатели, а също и няколко на гръцки. Това е част от стратегията за вкарването директно чрез местен източник на българския въпрос в международната политика.

Новаторството на Раковски се проявява не само на фундаментално ниво: нов тип идеология, нов тип преса (революционна), създател на българската национална пропаганда за чужбина... Пръв основава акционерни дружества за издаването на периодика. Той е авангарден максималист и по отношение на професионалния журналистически инструментариум: въвежда (макар и през чуждестранни препечатки) нов жанр в българския печат (памфлета), един от най-въздействените видове на изобразителната публицистика - карикатурата²⁷. Прецизен редактор е. Специално отделя внимание и на новинарската част от вестника (гони събитията с телеграми, с извънредни издания). Грижи се за навременното разпростра-